

KNJIŽNA POROČILA – BOOK REVIEWS

STO LET HRVAŠKEGA MUZEJSKEGA GLASILA

Znanstveni svet je na vestnik Arheološkega muzeja v Zagrebu zelo navezan. Kljub slabim lastnostim, ki jih vsaka revija kaže, je opravljal svojo nalogo vzorno, lahko rečemo kar spočetka, ko se je imenoval: *Viestnik Narodnoga zemaljskoga muzeja u Zagrebu* ([1] 1870 ter 2, 1876) in takoj nato: *Viestnik Hrvatskoga arheologičkoga društva* (izhajal letno od 1, 1879 do 14, 1892); obe seriji je urejeval Šime Ljubić.

Na prostoru, kjer živimo, je bila naloga tovrstnih revij zlasti v preteklosti težavna. Morale so biti široko odprte paralelnim vedam, morale so delovati poudarjeno prosvetno-vzgojno. Kulturno-historična zaostalost ljudstev na Balkanu je v primeri z Evropo velikanska, saj pomena spomenikov minulosti, historičnih dokumentov (da ostanem zgolj pri elementarnem) v teh področjih večkrat celo humanistično izobraženi ljudje še danes ne dojemajo.

Profesor Josip Brunšmid (1854—1936), ki je prevzel vodstvo nove serije glasila: *Viestnik Hrvatskoga arheološkoga društva* (1, 1895 — 14, 1915/19, nato od 15, 1928 do 22/23, 1941/42 Viktor Hoffiller; od 2. letnika dalje v naslovu modifikacija: *Vjesnik*, ki poslej ostane), je to nalogo opravljal z zavestjo odgovornosti in odlično. Sam je bil eden najboljših arheologov, kar so jih južni Slovani imeli. Njegovi sestavki, ki jih strokovnjak še vedno s pridom uporablja, so vse premalo študijski vzor današnjemu študentu. Ne da bi se izneverila tradiciji svojega slovesa, je revija dočakala redke jubileje, saj je pravkar praznovala stoletnico ustanovitve. Upajmo le, da ji bo naklonjena usoda v bodoče zagotovila bolj redno izhajanje, ker je od osvoboditve do danes izšel šele 4. letnik (1, 1958 in 2, 1961 je uredil M. Gorenc, 3, 1968 in 4, 1970 pa D. Rendić-Miočević).

Stoletnice se redakcija spominja s kratkim uvodom, v katerem pogrešamo historiata in kratkega vrednotenja dosedanjih letnikov, in daje faksimile čelne platnice prvega — in, kot piše, edinega — letnika. Naj ob tej priliki opozorim, da hrani Biblioteka Narodnega muzeja v Ljubljani tudi drugi letnik (1876) te revije, ki ga redakcija očitno več ne notira.

Jubilejni letnik sam je vsebinsko pester; snov prispevkov je zanimiva in vredna, da se naši arheologi z njo seznani.

Ksenija Vinski-Gasparini (3—12) detajlno analitično obravnava železnodobni meč tipa Mörigen (Ha C 1) s konca 8. stoletja pred n. e., najdenega pri Draganiću (S od Karlovca), ter ugotavlja, da ga je po vsej priliki zaneslo tja z Dolenjske. Zanimivo bi bilo vedeti, kako so potekali ti premiki in prenos in predvsem, kje so bila njih glavna pota.

France Starè se obširno (13—30) ukvarja z »upodobitvijo rojstva« na pektoralu iz Ulake na Notranjskem, arheološka provenienca pa ni precizirana.

Članek je skrbno sestavljen, bogato in lepo ilustriran, analize prodirajo predvsem v idejni in umetnooblikovalni svet, s prevelikim težiščem na formalnem in s premajhnim na historičnem kontekstu, ki za obravnavano dobo ni preskop. Gre za prehod iz poznega halštata v zgodnji laten, vendar avtor nikjer kratko in jasno tega ne izrazi, kar je značilno za umetnostnozgodovinski in obrtno-konstrukcijski prijem, ki mu je zapadel. Interpretacijsko ne prepriča; ne morem se strinjati niti z Japodi na Notranjskem niti z iliro-keltsko simbiozo v umetnostnem odrazu.

Duje Rendić-Miočević obravnava štiri nove koščke lumbardske psefizme (31—44), ki jih je Frano Kršinić-Šove (119—120) našel 1967 v helenistični cisterni, v katere območju je od 1877 dalje bilo najdenih deset že prej znanih fragmentov omenjene psefizme (glej J. Brunšmid, *Die Inschriften und Münzen der griechischen Städte Dalmatiens* [Wien 1898] 6). Rendić-Miočević prinaša tudi bibliografski pregled in onomastikon v celotnem napisu omenjenih kolonistov. Tekst je iz prve polovice 3. stoletja pred n. š. in spada med vire, ki osvetljujejo v toliko detailih in problemih sporno grško kolonizacijsko delo na Jadranu (prim. sedaj tudi L. Braccesi, *Grecità Adriatica* [Bologna, 1971] ter V. P. Jailenko, *VDI* 1971, št. 2, str. 9, delno s svojimi pogledi). Vsekakor je pomembno, kar avtor prepričljivo ugotavlja, da se tekst nanaša na novo mesto, ki je tod nekje moralo biti ustanovljeno in ki je po vsej priliki imelo na polotoku Koludrt (na prostoru Gradina) kultni prostor, vezan na izvir žive vode.

Zdenko Vinski (45—92) obravnava problem obstoja delavnic starohrvaškega nakita v Sisku. Študija spada med najpomembnejše za zgodnje-srednjeveško zgodovino Siska in za staroslovansko obdobje vseh teh predelov. Iz članka jasno izhaja, da se uvršča mesto med redka na Balkanu, katerih poselitvena kontinuiteta od antike do danes ni sporna; bilo je najsevernejši eksponent Mediterana v zgodnjem in visokem srednjem veku na zahodu Balkana. Tem mučneje občuti znanost, da ogromne količine arheološkega gradiva v zagrebškem muzeju niso objavljene in da v Sisku do danes ni bilo sistematičnih izkopavanj in raziskovanj.

Ružica Drechsler-Bižić (93—110) obravnava z arheološkega vidika Cerovačko Donjo Spiljo (pri mestu Gračac v Liki), v kateri je poselitev spričana za obdobje starejše železne dobe (Ha B). Najdišče je v centru dokaj nesporno ugotovljenega japodskega teritorija, ki ga delno ponazarja tudi važna karta na str. 107. Dalje poroča (111—118) o zaščitnih izkopavanjih jame Golubinjače pri Kosinju (Senj), v kateri so bila z vidika materialne kulture — s prekinitvami — zastopana obdobja od neolitika do slovanske naselitve.

Branka Vikić-Belančić in Marcel Gorenc dajeta vestno in detajlno dokumentirano poročilo o rimskem kopališčnem kompleksu v Varaždinskih Toplicah (121—158), ki je obstajal, mnogokrat prezidan in dopolnjevan, nekaj stoletij (o tem, kdaj je doživelo zadnjo fazo, nikjer ne govorita). Poglejmo predvsem epigrafskih tekstov, ki so prav za ta izkopavanja tako pomembni.

Branka Vikić-Belančić (159—176) poroča o prvih sondažah v Vinikovcih (1966). Upajmo, da se bodo sondiranja oziroma izkopavanja nadaljevala, ker so sama na sebi obetajoča in ker *Cibalae* za znanost z arheološko-topografskega vidika skoraj še nič ne predstavljajo. Vse, kar vemo o njih, posredujeja

zgodovina in epigrafika (prim. J. Brunšmid, *Vjesnik Hrvatskoga arheološkoga društva* NS 7 [1902] 117).

Tako nam vestnik Arheološkega muzeja v Zagrebu ob stoletnici s krogom svojih sodelavcev in kvaliteto njihovih prispevkov zbuja upanje, da bo še dolgo ostal zvest svojemu poslanstvu; to je iskrena želja in voščilo slovenskih arheologov.

J. Šašel

Bibliografija radova nastavnika i suradnika, Filozofski fakultet u Zadru, Posebna izdanja, sv. 1, Zadar 1970, 8°, 157 str.

Filozofska fakulteta v Zadru je izdala bibliografijo svojih nastavlencev, na katero opozarjam, ker lahko dobro služi za evidentiranje del naslednjih arheologov, klasičnih filologov in historikov: Stjepan Antoljak, Branimir Gabričević, Branimir Glavičić, Miroslav Kravar, Petar Lisičar, Julijan Medini, Ivo Petricioli, Mate Suić.

Bibliografija je izšla kot 1. knjiga nove serije Posebna izdanja in nas pravzaprav presenetila. Marsikdo bi utegnil vprašati, ali je tako delo v tem okviru in za tako majhne ustanove potrebno. Da lahko na to vprašanje odgovorimo, moramo vedeti, kako in kje lahko sicer evidentiramo dela, npr. navedenih strokovnjakov. Predvsem v jugoslovanski mesečni bibliografiji, dalje, generalno in letno v arheološki reviji *Starinar*, evidenco za Dalmacijo pa skuša dajati *Vijestnik za arheologiju i historiju dalmatinsku* (navedeni se ukvarjajo pretežno z Dalmacijo). Evidentiranje po mesečnih bibliografijah je dokaj zamudno in razdrobljeno delo; tudi generalne letne bibliografije v *Starinarju* — ki, mimogrede povedano, izhajajo z dokajšnjo zamudo — dajejo le sprotno sliko za eno leto. Torej povsem enostavno evidentiranje pri nas ni zasnovano, zato moramo biti

univerzi še hvaležni, da je izdala ta material, čeprav bi stvari še mnogo bolj koristilo, ko bi dodala tudi bibliografijo muzejskih strokovnjakov, ki so v isti hiši in ki najtesneje sodelujejo z arheološko-historičnimi skupinami fakultete (nič pa ne bi škodilo, če bi priključila še arhiv in spomeniški urad). Menim tudi, da bi tako delce bolj spadalo v kako strokovno glasilo kot v serijo.

J. Šašel

Mária Diószegi, *Geschichtsforschung an der Universität zu Budapest 1945—1970* (Annales universitatis scientiarum Budapestinensis de Rolando Eötvös nominatae, sectio historica, tomus XII), 1971, 8°, 203 str.

Delo je kombinirana in tematsko razporejena bio- in bibliografija univerzitetnih nastavlencev od leta 1945 do 1970 z dolgo vrsto za arheologa, klasičnega filologa in historika starega in srednjega veka tako važnih imen kot so András Alföldi, Géza Alföldy, János Banner, István Bóna, István Borzsák, Gizalla Erdélyi, István Hahn, János Harmatta, Margit Kanócsay, András Mócsy, Gyula Moravcsik, Zoltán Oroszlán, Árpád Szabó, Imre Trencsényi-Waldapfel, László Várady (pri tem nisem sistematično naštel vseh, ki so za te študije pomembni!). Delo obsega 2018 bibliografskih enot. Posebej